

Матвієвська Ю. Р.,*студентка кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»***Альбота С. М.,***кандидат філологічних наук,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»*

КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ТЕМАТИЧНОЇ ГРУПИ «ВІДРОДЖЕННЯ» В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Анотація. Стаття присвячена контрастивному аналізу фразеологічних одиниць тематичної групи «ВІДРОДЖЕННЯ» в англійській та українській мовах. Фразеологізми є важливою складовою лексико-семантичної системи кожної мови, оскільки вони відображають не лише мовні закономірності, але й глибокі культурні та історичні особливості народу, який користується цією мовою. Тематична група «ВІДРОДЖЕННЯ» охоплює фразеологічні вирази, що описують різноманітні процеси оновлення, відновлення, повернення до життя після певних труднощів або ж символізують початок нового етапу в житті особи чи суспільства. Метою дослідження є поглиблений аналіз семантичних та функціональних особливостей таких фразеологізмів в англійській та українській мовах, а також виявлення подібностей і відмінностей у їх використанні в контексті різних мовних традицій. У статті застосовано сучасні корпусні методи аналізу, такі як корпус ГРАК для української мови та СОСА і СОНА для англійської, що дозволило провести детальний аналіз частотності вживання та контекстуальних особливостей фразеологічних одиниць у різних мовленнєвих жанрах і стилях. Основна увага зосереджена на порівнянні фразеологічних виразів, які описують концепти відродження після труднощів, фізичне та духовне оновлення, а також вивченні культурних відмінностей у вираженні цих процесів у двох мовних спільнотах. Результати дослідження демонструють наявність як спільних, так і унікальних для кожної мови фразеологізмів, що відображають загальний концепт «ВІДРОДЖЕННЯ». Зокрема, українські фразеологізми частіше мають колективний або національно-культурний характер, виражаючи цінності громади чи духовне відновлення на рівні суспільства, тоді як англійські вирази більше акцентують на індивідуальних досягненнях, особистісних трансформаціях та самовдосконаленні. Окрім того, виявлено різницю у контекстах використання: українські фразеологізми частіше зустрічаються у літературних та релігійних текстах, тоді як англійські – у політичній, бізнесовій та офіційній риторичі. Подальші дослідження можуть бути зосереджені на розробці ефективніших методів перекладу фразеологічних одиниць між англійською та українською мовами з урахуванням культурних, історичних та контекстуальних відмінностей, що стане важливим кроком для покращення міжкультурної комунікації.

Ключові слова: фразеологічні одиниці, ВІДРОДЖЕННЯ, контрастивний аналіз, семантика, корпусна лінгвістика.

Постановка проблеми. Фразеологія є важливою складовою мовної системи, оскільки вона передає культурні та історичні особливості народу через мову. Фразеологічні одиниці (ФО) тематичної групи «ВІДРОДЖЕННЯ» відображають різні аспекти процесу оновлення, відродження та нового початку. Аналіз ФО цієї тематики є актуальним як для української, так і для англійської мов, адже дозволяє порівняти світоглядні та культурні риси обох мовних спільнот.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фразеологія є об'єктом дослідження багатьох науковців. Теоретичною базою дослідження стали наукові праці відомих фразеологів, таких як Л. Скрипник, В. Ужченко, В. Жайворонок, М. Коломійць, В. Чабаненко, О. Селіванова, Ю. Прайд, К. Мізін, І. Голубовська, О. Левченко, Я. Баран, М. Жуйкова, Н. Венжинович, Л. Савченко, А. Григораш, Д. Сизонов та інші. Застосування корпусної лінгвістики для вивчення фразеологізмів також набуває все більшого поширення, оскільки дозволяє систематично аналізувати велику кількість текстових даних. Зокрема, відомі праці Р. Муна та М. Стаббса в цьому напрямку.

Для дослідження використано сучасної української мови, які були вилучені шляхом суцільної вибірки з лексикографічних джерел та інших джерел, таких як «Фразеологічний словник української мови» (В. Білоноженко та ін.) [1], «Фразеологічний словник української мови» (В. Ужченко, Д. Ужченко) [2], «Англо-український фразеологічний словник» (К. Баранцев) [3], та корпус ГРАК [4] та корпуси англійської мови – *The Corpus of Contemporary American English (COCA)* [5], *The Corpus of Historical American English (COHA)* [6].

Метою статті є порівняльний аналіз фразеологічних одиниць тематичної групи «ВІДРОДЖЕННЯ» в англійській та українській мовах, а також виявлення семантичних і функціональних відмінностей між ними.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тематична група «ВІДРОДЖЕННЯ» в англійській та українській мовах є особливо багатого на фразеологічні одиниці, які відображають ідеї відновлення, оновлення, виходу з важких ситуацій та початку нового етапу.

Ця тематична група в англійській мові включає такі фразеологізми, як «*rise from the ashes*», «*turn over a new leaf*», «*rebirth*» [3], які символізують новий початок, відновлення після втрати або кризових ситуацій. В українській мові аналогічні вирази

включають «*як Фенікс з попелу*», «*почати нове життя*», «*відродитися духом*» [1]. Ці вирази мають подібну семантику, але різні культурні конотації.

Аналізуючи ці фразеологізми, можна виділити кілька ключових характеристик:

1. **Символіка відродження.** Англійські вирази часто використовують образи природи або релігійні конотації. Наприклад, «*rise from the ashes*» [3] відсилає до легенди про Фенікса, який відроджується після загибелі. В українській мові цей образ також присутній, проте фразеологізм «*як Фенікс з попелу*» [1] частіше використовується в символічному контексті.

2. **Емоційно-експресивна функція.** Англійські фразеологізми тематичної групи «ВІДРОДЖЕННЯ» частіше відображають індивідуальну силу та прагнення до змін («*turn over a new leaf*»), тоді як українські вирази акцентують на колективних та духовних цінностях («*відродитися духом*»).

3. **Частотність використання.** Корпусний аналіз показав, що англійські фразеологізми групи «ВІДРОДЖЕННЯ» частіше використовуються у політичних або бізнес-контекстах, тоді як українські частіше зустрічаються в літературі та релігійних текстах.

У межах дослідження розглянуто семантичні та функціональні аспекти таких фразеологічних одиниць, а також проаналізовано культурні контексти, в яких вони використовуються.

Англійські фразеологізми часто відображають прагматичний підхід до життя, де основну увагу приділяють індивідуальним досягненням і зусиллям. Наприклад, фразеологізм «*reinvent oneself*» («*переробити себе*») підкреслює процес особистісної трансформації та перегляду життєвих цінностей. Аналіз корпусних даних СОСА [4] показав, що ці вирази часто використовуються у політичному та бізнес-контекстах, що вказує на їхню універсальність та пристосованість до сучасних життєвих реалій.

Англійські фразеологізми тематичної групи «ВІДРОДЖЕННЯ» можна класифікувати за різними семантичними характеристиками, такими як [7, с. 66]:

– **фізичне відродження:** фразеологізми, які виражають фактичне відродження або повернення до життя після періоду хвороби, травми або іншої фізичної негоди. Наприклад: «*Come back to life*», «*Resurrect*», «*Rise from the ashes*», «*Awaken from the dead*», «*Get a second wind*», «*Regenerate*», «*Resurge*» [3];

– **психологічне відродження:** фразеологізми, що виражають відродження в емоційному або психологічному плані, зазвичай після депресії, стресу або психологічних труднощів. Наприклад: «*Reawaken*», «*Renewed vigor*», «*Bounce back*», «*Revive a dying flame*», «*Resurge*»;

– **символічне відродження:** фразеологізми, які використовують образи або символіку для вираження ідеї відродження або оновлення. Наприклад: «*Rise from the ashes*», «*Turn over a new leaf*», «*Reinvent oneself*», «*Born again*», «*Turn a corner*», «*Turn a new page*», «*Step into a new dawn*»;

– **духовне відродження:** фразеологізми, які відображають відродження на духовному рівні, зазвичай пов'язане з релігійними або духовними переконаннями. Наприклад: «*Born again*», «*Rejuvenate*», «*Born again*», «*Revive a dying flame*», «*Step into a new dawn*», «*Resurge*»;

– **соціальне відродження:** фразеологізми, що виражають відродження або оновлення у соціальному контексті, наприклад, у стосунках, кар'єрному розвитку або громадському

житті. Наприклад: «*Turn a new page*», «*Find new life*», «*Rekindle the flame*», «*Revitalize*», «*Find oneself again*», «*Rekindle old flames*», «*Break the chains*».

Така класифікація допомагає краще розуміти семантичні відтінки кожного фразеологізму в контексті його використання. Ця класифікація допомагає краще розуміти різноманітність семантичних характеристик фразеологізмів тематичної групи «ВІДРОДЖЕННЯ» і їх варіативність у вираженні концепту відродження.

Українська мова також багата на фразеологізми, які виражають ідею відродження та оновлення. Фразеологічні одиниці, такі як «*як Фенікс з попелу*», «*почати нове життя*», «*відродитися духом*», несуть схожі концепти з англійськими виразами, але мають більше національно-культурного забарвлення. Вони акцентують увагу на духовному та моральному аспектах відродження, що підкреслює колективні цінності та традиції, глибоко вкорінені в українській культурі.

Окрім цього, деякі українські фразеологізми мають чіткіші релігійні конотації, що пов'язано з історичним контекстом країни. Вираз «*воскреснути з мертвих*» часто використовують не лише в релігійному, але й у символічному сенсі, що відображає духовне відновлення після моральних чи фізичних випробувань. Цей аспект свідчить про важливу роль релігії та колективних духовних цінностей у формуванні фразеологічної системи української мови.

Фразеологізми тематичної групи «ВІДРОДЖЕННЯ» в українській мові можна класифікувати за такими семантичними характеристиками [8, с. 231]:

– **Фразеологізми, що виражають відродження після негараздів або важкого періоду:**

- 1) *Як Фенікс з попелу*
- 2) *Воскреснути з попелу*
- 3) *Почати жити з новим задихом*

– **Фразеологізми, що вказують на внутрішнє перетворення, нове сприйняття світу:**

- 1) *Відродження душі*
- 2) *Відродити духом*

– **Фразеологізми, пов'язані з покращенням, розвитком:**

- 1) *Пересягнути самого себе*
- 2) *Знайти друге дихання*
- 3) *Поновлення сил*
- 4) *Відновити силу духу*
- 5) *Поновити віру в майбутнє*
- 6) *Відродити інтерес*
- 7) *Відновити здоров'я*

– **Фразеологізми, що виражають початок нового етапу або перетворення:**

- 1) *Нове народження*
- 2) *Вибороти нове життя*
- 3) *Знову оживати надію*
- 4) *Відродити ідеали*
- 5) *Оживити культурний спадок*
- 6) *Перевернути сторінку*

Ці фразеологізми об'єднуються загальною тематикою ВІДРОДЖЕННЯ, проте кожен з них має свої семантичні особливості і виражає різні аспекти цього поняття.

Контрастивний аналіз фразеологічних одиниць виявив низку важливих відмінностей та подібностей між англійською

та українською мовами. Англійські фразеологізми, зокрема «*bounce back*» (швидко відновитися після труднощів) та «*come back to life*» (ожити, повернутися до активного життя), мають виразнішу конотацію швидкої дії, що підкреслює індивідуальний характер трансформації. В українській мові схожі вирази, наприклад, «*відродитися як Фенікс*», мають більш символічний зміст і акцентують на тривалішому процесі відновлення, який часто передбачає допомогу ззовні чи колективну підтримку.

Іншим важливим аспектом порівняння є стилістичне забарвлення фразеологізмів. Якщо в англійській мові багато фразеологічних одиниць використовується в нейтральних або формальних контекстах, то в українській мові частіше зустрічаються фразеологізми з вираженим емоційним забарвленням, які використовуються в літературі або публічних виступах. Це свідчить про більш емоційно насичену мовну картину української фразеології.

Культурний контекст відіграє важливу роль у формуванні фразеологічної системи обох мов. В українській фразеології багато висловів пов'язано з історичними подіями, релігійними традиціями та морально-етичними цінностями, які є основою національної ідентичності. Наприклад, фразеологізм «*пережити національне відродження*» має виражену культурну конотацію та відсилає до конкретних історичних подій, що не завжди можна знайти в англійських фразеологізмах [9, с. 28].

Англійська фразеологія, натомість, більше відображає індивідуальні досягнення та самореалізацію. Вона фокусується на особистій трансформації та оновленні, що пов'язано з більш індивідуалістичним підходом до життя в англомовних культурах [10, с. 61].

Корпусні методи дослідження, зокрема аналіз даних з українського корпусу ГРАК та англійських корпусів СОСА і СОНА, дозволили отримати точні дані про частотність вживання фразеологічних одиниць у різних контекстах. Виявилось, що в українській мові фразеологізми групи «ВІДРОДЖЕННЯ» частіше зустрічаються в літературі та публіцистиці, тоді як в англійській вони активно використовуються в політичних та бізнес-контекстах.

Висновки. Контрастивний аналіз показав, що фразеологічні одиниці англійської та української мов мають спільні семантичні ознаки, так і специфічні риси кожної мовної системи. Хоча фразеологічні одиниці в обох мовах відображають однакові концепти оновлення, відродження та початку нового етапу, англійські вирази, як правило, підкреслюють індивідуальну дію та особистісні досягнення, тоді як українські фразеологізми акцентують на духовному відродженні та колективних цінностях. Ці відмінності в семантиці пов'язані з культурними традиціями та мовними звичаями кожної країни.

Використання корпусів у дослідженні, таких як ГРАК для української мови та СОСА і СОНА для англійської, дало можливість точно визначити частотність вживання фразеологізмів у різних жанрах і контекстах. Це підтвердило, що в українській мові фразеологізми групи «ВІДРОДЖЕННЯ» найчастіше зустрічаються в літературі, релігійних та публіцистичних текстах, тоді як в англійській мові їх частіше можна знайти у діловій та політичній риторичі. Такий підхід дозволив не тільки виявити частотність використання фразеологізмів, а й зрозуміти їх функціональну специфіку в кожній мові.

Отримані результати можуть бути корисними для викладачів іноземних мов, перекладачів та мовознавців. Розуміння

семантичних і культурних відмінностей між англійськими та українськими фразеологічними одиницями допоможе вдосконалити методи викладання обох мов, а також сприятиме підвищенню ефективності перекладу фразеологізмів. Окрім того, такі дослідження мають важливе значення для міжкультурної комунікації, оскільки дозволяють глибше розуміти культурні особливості носіїв різних мов.

Майбутні дослідження можуть бути спрямовані на розвиток практичних методів перекладу фразеологізмів з урахуванням культурного та мовного контексту. Також перспективним є вивчення діахронічних змін у фразеології, що дозволить виявити, як змінювалось використання певних фразеологізмів у різні історичні періоди.

Отже, результати дослідження контрастивного аналізу фразеологічних одиниць групи «ВІДРОДЖЕННЯ» демонструють, що мовні системи англійської та української мають як спільні, так і відмінні риси, які зумовлені культурним та історичним контекстом. Це підкреслює важливість подібних досліджень для подальшого розвитку лінгвістики, перекладознавства та міжкультурної комунікації.

Література:

1. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови. Київ: Знання, 2007.
2. Білоноженко В. М. Фразеологічний словник української мови. Київ: Наукова думка, 2008.
3. Баранцев К.Т. Англо-український фразеологічний словник / Уклад. К.Т. Баранцев. 2-ге вид., випр. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2005. 1056 с.
4. Генеральний регіонально анований корпус української мови (ГРАК) / М. Шведова, Р. фон Вальденфельс, С. Яригін, А. Рисін, В. Старко, Т. Ніколаєнко та ін. Київ, Львів, Єна, 2017-2024. URL: uacorpus.org
5. Davies M. The Corpus of Contemporary American English (COCA): 560 million words, 1990-present, 2008. URL: <https://www.english-corpora.org/coca/>
6. Davies, Mark. The Corpus of Historical American English: 400 million words, 1810-2009. URL: <https://www.english-corpora.org/coha/>
7. Дерев'яно Л. Вивчаємо фразеологізми. *Українська мова та література*, 2000. Ч.2. С. 9–12.
8. Колеснікова І. Є. До проблеми дослідження фразеологічної мікросистеми в українській і англійських мовах. *Культура народів Причорномор'я*. Т. 1, № 49. 2004. С. 230–233.
9. Левченко О.П. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 352 с.
10. Полюжин І. М. Порівняльно-зіставний підхід до аналізу міжмовних фразеологічних кореляцій. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2020. Вип. 9(77). С. 60–63.

Matviievskaya Yu., Albota S. Contrastive analysis of phraseological units in the “REVIVAL” thematic group in English and Ukrainian

Summary. The article is devoted to the contrastive analysis of phraseological units in the thematic group «REVIVAL» in English and Ukrainian. Phraseological units are an important part of the lexical-semantic system of any language, as they reflect not only linguistic patterns but also the deep cultural and historical characteristics of the people who use the language. The thematic group «REVIVAL» includes phraseological expressions that describe various processes of renewal, restoration, coming back to life after

certain difficulties, or symbolizing the beginning of a new phase in a person's or society's life. The aim of the study is to conduct an in-depth analysis of the semantic and functional characteristics of such phraseological units in both English and Ukrainian, and to identify similarities and differences in their usage within different linguistic traditions. The article employs modern corpus analysis methods, such as the GRAC corpus for Ukrainian and the COCA and COHA corpora for English, which allowed for a detailed analysis of the frequency of use and contextual features of phraseological units across different genres and styles of speech. The focus is on comparing phraseological expressions that convey the concepts of revival after difficulties, physical and spiritual renewal, and examining the cultural differences in how these processes are expressed in the two language communities. The results of the study demonstrate the existence of both common and unique phraseological units in each language that convey

the overall concept of «REVIVAL». In particular, Ukrainian phraseological units more often carry a collective or national-cultural character, expressing community values or spiritual renewal at the societal level, while English expressions tend to emphasize individual achievements, personal transformation, and self-improvement. Additionally, a difference in usage contexts was found: Ukrainian phraseological units are more frequently encountered in literary and religious texts, whereas English ones are more common in political, business, and official rhetoric. Further research could focus on developing more effective methods for translating phraseological units between English and Ukrainian, taking into account cultural, historical, and contextual differences, which would be an important step in improving intercultural communication.

Key words: phraseological units, REVIVAL, contrastive analysis, semantics, corpus linguistics.